

Становище

за дисертационния труд на Агрон Куртиши на тема

„Медийният преход в Македония и процесът на демократизиране в медиите“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Дисертационният труд на Агрон Куртиши „Медийният преход в Македония и процесът на демократизиране в медиите“ е в обем 312 страници, които включват увод, 8 отделни части (глави), заключение и основни приноси, ползвана литература, интернет ресурси, таблици и приложения.

Темата на дисертационния труд засяга ключов проблем на прехода в Македония. Работата е първото обхvatно проучване на взаимовръзката на процесите в информационната власт в Македония и с това ще заеме важно място сред изследванията не само на медийните, но и на политическите процеси в съседната за нас държава. Естествено за България тази тема представлява голям интерес, още повече че българският читател, навикнал на исторически изследвания за Македония, рядко има възможност да се запознае с актуалните процеси в тази страна, поела по самостоятелен път на развитие преди повече от 23 години. Ето защо би било добре настоящата дисертация, написана на немски език, да стане достояние и на по-широк кръг български читатели.

В увода на дисертационния труд се подчертава важноста на ролята на свободните медии за демокрацията в страната. Основният въпрос е как и дали медиите изпълняват тази своя роля. Авторът смята, че като цяло медиите в Македония са допринасяли по-скоро за изострянето на конфликтите по време на прехода, отколкото са съдействали за тяхното разрешаване. Целта на изследването е да се представи развитието на медиите във взаимовръзката им с икономическата власт и с политиката. Освен анализа на множество данни за и от самите медии и печата, авторът е направил и серия интервюта със сътрудници на медии и експерти (главно от албански произход), пет от които са

приложени към дисертацията. Поради опасенията на част от журналистите да не загубят работата си, техни отговори не са използвани в текста.

Предимство на Агрон Куртиши е погледът отвътре, като пряк наблюдател на изследваните процеси, който следи и добре познава медийния ландшафт в Македония, но и отвън, като специалист, който е работил дълго време в чужбина. В работата си той въвежда в обръщение значителна по обем научна литература от македонски и други автори. Той не само познава добре фактите за Македония, но често пъти сравнява показателите на медийната ситуация в Македония с тази в други страни, в което личи доброто познаване на изследваната материя. На базата на теорията той проследява връзката с демокрацията, проблема за независимостта и свободата на медиите, процесите на плурализиране на средствата за информация, професионализацията на журналистите, развитието в контекста на глобализацията.

В първа глава авторът дава кратка характеристика на медиите при социализма с идеологическия монопол на комунистическата пропаганда и съответната специфика по времето на Титова Югославия със строгия подбор на журналистите. Тук за читателя е интересно да научи подробности около медиите, предназначени за отделните етнически групи, както и за предаванията на албански, турски и влашки език. Авторът поддържа тезата, че разликата между югославския социализъм и този в другите комунистически страни е главно в свободата на пътуване. Смятам, че и по отношение на медиите могат да се открият съществени разлики, но това може да бъде въпрос на друго сравнително изследване и не засяга същността на работата. По-нататък авторът очертава промените, настъпили след обявяването на независимостта на република Македония на 18 септември 1991 г. Той дава детайлна картина както на политическата история на страната, така и на телевизията и радиото, на техните програми, броя на заетите в тях сътрудници, развитието на печатните медии. Според него развитието на медиите протича през четири етапа. Първият обхваща времето от 1991 до 1997 г. и представлява най-дългият и най-сложен период, поради отсъствието на законови рамки, което довежда до масово откриване на радио и телевизионни станции - общо около 300. Във втората фаза, от 1997 до 2003 г. се изгражда регулативната система, повдига се качеството на работа, а във връзка с изпълнението на Охридския договор от 2001 г. нараства и значението, което обществото отрежда на медиите за разрешаване на етническите проблеми. Третата стъпка, от 2003 до 2007 г., минава в опити за по-

нататъшно регулиране. Четвъртата фаза е след 2007 г. и до голяма степен представлява процес на синхронизиране на тази регулация с европейското законодателство.

Централно място в дисертационния труд заема 7 глава, която е най-голяма по обем и обхваща 74 страници, като разкрива медийния ландшафт на съвременна Македония. Тук читателят се запознава с основните телевизии - обществената MRT и частните телевизионни канали, както и основни печатни медии, обединени в „Медия Принт Македония“ - най-тиражните вестници „Дневник“, „Утрински вестник“ и други, както и няколко албански вестници, като детайлно се изясняват редица въпроси на възникването, собствеността, финансирането, политически обвързаности и редакционни политики на изданията. На този фон е разгледан случаят с A1 през 2011 г. като показателен за разправата на властта с критичните към нея медии. Авторът подкрепя изводите си за негативните тенденции в страната в последните няколко години: през 2013 г. Македония се нарежда на 116 място в света по отношение на свободата на пресата, докато през 2009 г. е била на 34 място. През последната отчетена година, 2014, Македония остава още по-назад, като вече е на 123-та позиция в класацията.

Като цяло изводите от анализа на Агрон Куртиши са изключително критични към процесите в четвъртата власт. В заключението авторът посочва три основни проблемни полета - политизирането на медиите и липсата на свободна редакционна политика, отношенията на собственост, при които политици, депутати и лидери на партии притежават медиите, проблемът за независимостта на регулиращите органи и като цяло намесата на политиката в медийния сектор, както и систематичното разрушаване на медийния пазар.

В работата на Агрон Куртиши личи нещо познано на изследваната материя. Авторът уверено борави с основните факти, ориентира се в силната динамика в тази област и ясно формулира основните проблеми. Въпреки силно критичния поглед, направените ценни наблюдения и изводи могат да служат за отправна точка на медийни специалисти и политици, които се интересуват от процесите в Македония. Работата дава подходяща база за сравнение при изследване на подобни процеси в други балкански страни.

Немският език, на който е написана дисертацията е ясен и работата се чете леко. В автореферата подробно са отразени основното съдържание и изводите на

дисертационния труд. Работата на Агрон Куртиши притежава необходимите качества за получаване на образователната и научна степен „доктор“.

Благоевград, 10. 5. 2015 г.

доц. д-р Кристина Попова